
Kerkelijk onweer

De dramatische manier waarop Wisse zijn afscheid vorm gaf, bood zijn beoordelaars een handvat om zijn daad psychologisch te ontrafelen. De predikant moet het hebben zien aankomen. Hij waarschuwde dat men, hoe men de uittreding ook beoordeelde, van zijn intiem zielenleven af moest blijven. Reeds toen hij op 14 november van zijn voorgenomen besluit mededeling deed, kondigde hij ook aan alle beoordelingen van zijn daad naast zich neer te zullen leggen.¹⁷ Deze mededelingen functioneerden als olie op het vuur. Ds. J. Waterink, de latere pedagoog-psycholoog van de Vrije Universiteit, maar op dat moment predikant in zijn eerste gemeente Zutphen, was misschien wel het meest geprikkeld. Bij eerste lezing van de krantenverslagen was hij geneigd geweest te zwijgen. 'Maar dan... begint het u te kriebelen. Als ds. Wisse zelf zijn strijd als heilig doorvoeld heeft, waarom dan die pathetische verklaring, dat hij al de beoordelingen van zijn daad naast zich neer zal leggen? Daar wordt plots de man die "kruipend uit de kerk ging" weer erg groot en heelemaal de Wisse van de politieke debatten.'

Waterink, die als student nog wel onder het gehoor van Wisse als predikant te Kampen zal hebben gezeten, vervolgde striemend dat uit de stampvolle kerken die Wisse overal trok, 'ook dan wanneer hij eenzijdig lijdelijk preekte', voldoende bleek dat het onwaar was dat men in de Gereformeerde Kerken niet meer tegen een bevindelijke preek kon. Wisse zou allang een beroep van een grote stadskerk hebben gekregen, ware het niet dat er in de Gereformeerde Kerken één grote vijand van ds. Wisse was. Die vijand werkte hem overal tegen en maakte hem zo zwart, dat men het vrijwel nergens met hem durfde te wagen. Die vijand was 'de MENSCH G. Wisse'. Niet zijn leer, maar zijn karakter stond hem in de weg. Dit oordeel ging anderen te ver. Zelfs dr. V. Hepp, die zich hardop had afgevraagd of men in Wisse niet met 'een psycho-pathologisch geval' te doen had,¹⁸ vond Waterink te ver gaan. Naar zijn mening verdiende het aanbeveling iemands karakter buiten bespreking te laten.¹⁹ Velen vonden dat moeilijk. Redacteurs van verschillende bladen berichtten de achterban allerlei ingezonden stukken alleen al niet te plaatsen vanwege het al te persoonlijke gehalte.²⁰

Ook wanneer critici Wisses persoonlijkheid zelf niet concreet noemden, protesteerden zij tegen zijn gebruik van de Schrift. In een veelgeciteerd artikel in de *Gereformeerde kerkbode van 's-Gravenhage* stelde ds. J. van der Linden dat het volgens de belijdenis tegen Gods wil was zich zonder gegronde redenen af te scheiden van de kerk. 'Dit zal zelfs een "hoog bezoek in geheimenisvolle uren" niet te niet doen.' Van der Linden vond Wisses tekstkeus 'in haar gansch bizondere intimiteit' voor een gelegenheid als deze

¹⁷ *De Rotterdammer* 15 en 22 november 1920. Zo ook in de Driebergse kerkenraad, Notulen kerkenraad 15 november 1920.

¹⁸ *De Reformatie* 26 november 1920, 64.

¹⁹ Hepp in *De Reformatie* 3 december 1920, 76, die tegelijk Waterinks stuk uit de kerkbode van Zutphen nog het meest uitvoerig citeerde.

²⁰ Zo *De Rotterdammer* 25 november 1920 en de *Gereformeerde kerkbode van 's-Gravenhage*, geciteerd in *De Rotterdammer* 27 november 1920; *Het Nieuws* 26 januari 1921.